Valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto

Asia: HE 106/2017 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2018
Lausuntopyyntö 29.9.2017. Teema PI 32 / Työvoiman kohtaanto-ongelma

Lausunto työvoiman kohtaanto-ongelmasta

Rakennetyöttömyyden tulevaisuusnäkymät

Uudellamaalla vuoden 2017 alusta aloitetut työttömien määräaikaishaastattelut ovat jonkin verran puhdistaneet tilastollista työttömyyttä niiden työnhakijoiden osalta, jotka eivät ole ilmoittaneet TE-toimistolle työllistymisestään, opiskelun aloittamisesta tms.

Uudellamaalla työttömien määrä (km./kk) on vuosia 2016 ja 2017 vertaamalla laskenut 10 %, eli n. 10 000 työttömällä. Samalla rakennetyöttömien määrä km./kk on laskenut yli 4000 työttömällä, mutta rakennetyöttömien suhde kaikkiin työttömiin on kasvanut 2 %-yksiköllä vuosia 2017 ja 2016 vertaillen[1].

Toisin sanottuna pitkäaikaistyöttömien työttömyys uhkaa syventyä entisestään, mikä voi monille aiheuttaa pysyvää syrjäytymistä työmarkkinoilta. Tämä haastaa TE-toimiston toiminnan vaikuttavuustavoitteita. Uudenmaan rakennetyöttömistä n. 44 % kuuluu 30-49 -vuotiaisiin ja n. 43 % yli 49-vuotiaisiin.

Vuoden 2018 talousarvioesityksen määrärahat ja toimet työvoiman kohtaanto-ongelman pienentämiseksi.

Vuoden 2018 talousarvioissa ei työllisyys- ja yrittäjyyspolitiikan alueella ole ilmiselviä eikä merkittäviä toimenpiteitä rakennetyöttömyyden ratkaisemiseksi.

Julkisten työvoima- ja yrityspalveluiden ammatilliseen työvoimakoulutukseen kohdentuvien määrärahojen vähennyksen (tai siirron OKM:lle) vaikutuksia työvoimapalveluiden tarjontaan on vielä vaikeaa arvioida. Tutkintotavoitteinen ammatillinen työvoimakoulutus toteutetaan jatkossa OKM:n myöntämien järjestämislupien kautta. Järjestäjät ovat tiedossa, mutta kunkin tavoitteelliset opiskelijatyövuosien määrät selvinnevät vasta loppuvuodesta. On mahdollista, että ammatillisen työvoimakoulutuksen tarjonta kohdistuu jatkossa paremmin työllistäville aloille helpottaen osaltaan kohtaanto-ongelmaa, mutta vielä on liian aikaista arvioida tuloksia.

[1] Lähde: Työnvälitystilasto taulut 1207 ja 6210. Muuttujina *vajaa vuosikeskiarvo (2016 ja 2017 elokuuhun saakka), Uusimaa, työttömien yhteismäärä ja rakennetyöttömien yhteismäärä.*

Omaehtoinen opiskelu työttömyysetuudella on viime vuosina kasvattanut suosiotaan todella paljon, mikä edesauttanee rakennetyöttömyyden helpottamista keskipitkällä aikavälillä. STM:n hallinnonalan uudistusten puolella mainittu työttömyysetuudella tuetun omaehtoisen opiskelun helpottaminen on hyvä uudistus, mikä laajentaa merkittävästi lyhytkestoista opiskelutarjontaa verrattuna rajalliseen työvoimakoulutusten hankintaan.

Vuonna 2017 palkkatuki on kohdistunut hieman enemmän yrityksiin, kun verrataan keskimäärin kuukauden aikana työllistymisen aloittaneiden määriä[2]:

	Alkaneet työllistämiset / Yrityksiin / Yritysten osuus		
	2016	**2017**	Muutos yritysten osuudessa
Uusimaa	618 / 220 / 35,8 %	676 / 256 / 37,9 %	**+2,1 %-yksikköä**
Koko maa	3837 / 1035 / 27 %	3872 / 1205 / 31,1 %	**+4 %-yksikköä**

Uudellamaalla muutos on ollut yritysten kannalta positiivinen, vaikka muutoksen suuruus onkin muualla maassa ollut lähes kaksinkertainen. Silti palkkatukea on Uudellamaalla jo lähtökohtaisesti kohdennettu muita enemmän yrityssektoriin.

Tyhjentävää selitystä tälle ei ole tutkittu, mutta yleisenä havaintona on ollut, että työmarkkinat ovat vuonna 2017 piristyneet ja yritysten työllistämismahdollisuudet ovat parantuneet. Muutos palkkatuen käytössä ei ole kuitenkaan merkittävä, jos sen suhteuttaa rakennetyöttömyyden synkkiin tulevaisuusnäkymiin.

Talousarvioissa palkkatuen rahoitustaso vuodeksi 2018 näyttää hyvältä, etenkin kun huomioidaan siirtyvät määrärahat. Kohtaanto-ongelman näkökulmasta tarvittaisiin enemmän palkkatuella työllistäviä työnantajayrityksiä, mutta talousarvioissa ei esitetä merkittäviä avauksia rakennetyöttömän työllistämisen houkuttelevuuden lisäämiseksi.

Työnantajapalveluun panostamalla ratkaisuja

Uudenmaan TE-toimisto on vuoden 2017 aikana ratkaissut kohtaanto-ongelmia ns. ehdokashaku -palvelulla, jolla työnantajalle esitellään työnantajan määritelmien mukaisia työnhakijaehdokkaita. ELY-keskuksen toteuttaman seurannan perusteella toimeksiantoja on lokakuun puoliväliin mennessä saatu lähes 1200 kpl, ja 24 %:iin on onnistuttu vastaamaan työnvälityksellä. Tämä tarkoittaa yli 560 töihin välitettyä työnhakijaa. Onnistumisprosenttia selittää niin TE-toimiston asiakastietojärjestelmän toimimattomuus nykyaikaisena työnvälitysjärjestelmänä kuin työnantajille soveltuvan työvoiman heikko saatavuus. On hyvä todeta, missä ammateissa on esiintynyt paljon työvoiman kysyntää ilman, että sopivaa työvoimaa on TE-toimistoon rekisteröityneestä työvoimasta löytynyt:

[2] Lähde: Työnvälitystilasto taulu 4310. Muuttujina *vajaa vuosikeskiarvo, työllistämisen lajit 5T, 5V, 6T, 6V, 40 ja 41, yrityssektori ja alkaneet työllistämiset.*

Työnantajien ehdokashakutoimeksiannot Uudenmaan TE-toimistolle 1.1.-19.10.2017.	Ehdokashaku-toimeksiannot	Onnistuneet toimeksi annot
Hitsaajat ja kaasuleikkaajat	12	0 %
Sovellussuunnittelijat	10	0 %
Myyntiedustajat	21	5 %
Linja-auton- ja raitiovaunukuljettajat	10	10 %
Putkiasentajat	10	10 %
Henkilö-, taksi- ja pakettiautonkuljettajat	21	10 %
Moottoriajoneuvojen asentajat ja korjaajat	18	11 %
Kirvesmiehet ja rakennuspuusepät	28	11 %
Lähihoitajat	19	11 %
Talonrakentajat	25	12 %
Ravintola- ja suurtaloustyöntekijät	37	14 %
Kääntäjät, tulkit ja muut kielitieteilijät	55	16 %
Kahvila- ja baarimyyjät	19	16 %
Mainonnan ja markkinoinnin erityisasiantuntijat	23	17 %
Kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat	29	21 %
Taloushallinnon toimistotyöntekijät	18	22 %
Avustavat keittiötyöntekijät	31	23 %
Toimisto- ja laitossiivoojat ym.	51	24 %

Edellä listattuja ammattiryhmiä voidaan Uudellamaalla useastakin syystä pitää työvoiman pula-aloina. Ammattiryhmien työvoiman kysyntää kuvaa myös Uudenmaan työllisyyskatsaus, jonka mukaan eniten uusia avoimia paikkoja oli syyskuussa 2017 ilmoitettu palvelu- ja myyntityöntekijöiden, rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä muiden työntekijöiden ammattiryhmissä. Samalla toiseksi yleisin ammattinimike työttömien keskuudessa on myyjä (lähes 3000 työtöntä). Matala-palkkaiset alat ovat ongelmallisia pääkaupunkiseudulla, jossa asumiskustannukset ovat korkeat.

Paremman kohtaannon saavuttamiseksi TE-toimiston (yritys-)työnantajapalveluun olisi tarpeen tehdä lisäpanostuksia (vrt. työttömien määräaikaishaastattelut) esimerkiksi palvelumarkkinoinnin parantamisen, henkilöstön osaamisen kehittämisen, sähköisen järjestelmän kehittämisen sekä (ao. varauksin) yksityisen ostopalvelun muodoissa. Työnantajille ehdokashakupalvelua tarjoavan henkilöstön osuus on TE-toimistoissa tyypillisesti selvästi alle 10 % kokonaishenkilöstöstä.

Työvoimapalveluiden ostaminen yksityisiltä markkinoilta on yhä alkutekijöissään. Vuonna 2017 tehdyt ostopalveluhankinnat työttömien määräaikaishaastattelupalveluun ovat olleet mittaluokaltaan erittäin pieniä ja niiden mahdollinen lisääntynyt vaikuttavuus työttömyysjaksojen lyhentymiseen on yhä tutkimatta. Etenkin kohtaanto-ongelman ratkaisemiseen ei kypsymättömillä, työnhakijoihin kohdistuvilla yksityisillä palvelumarkkinoilla ole vielä tarjolla selviä ratkaisuja.

Nykyinen tietosuojalainsäädäntö ja vanhentunut TE-asiakasrekisterijärjestelmä tekevät työnantaja-asiakkaalle tarkoitetusta työnvälitysostopalvelun pilotoinnista vaikeaa. Koska työnhakijoiden tietoja ei voi helposti jakaa palveluntuottajille, eivätkä palveluntuottajat pääse käsiksi työhallinnon sähköisiin rekistereihin, ei tehokkaan työnvälityspalvelun ostaminen markkinoilta ole tällä hetkellä mahdollista.

Pyydämme, että työ- ja elinkeinojaosto ottaa esittämämme näkemykset huomioon.

Yksikön päällikkö Anna Viitanen

Johtava asiantuntija Olli Päärnilä

JAKELU Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto